Bijlage bij factsheet natuurdoelanalyses (NDA)

Wat gaat er veranderen in de volgende cycli van de NDA? De nieuwe NDA's zullen:

» Breder kijken naar alle Natura 2000-gebieden, alle instandhoudingsdoelstellingen en alle drukfactoren (bijvoorbeeld versnippering, verdroging, vervuiling, verstoring, vermesting, verzuring, invasieve exoten etc.). In de eerste cyclus lag de focus op stikstof en stikstof-gerelateerde drukfactoren.

» Mogelijk eindconclusies bevatten die zo geformuleerd zijn dat direct duidelijk is of er bijvoorbeeld sprake is van een gebrek aan gegevens, of dat verslechtering geconstateerd of voorzien is of dat instandhoudingsdoelstellingen naar verwachting gehaald gaan worden.

» Een beter en vollediger beeld geven door bijvoorbeeld adviezen van de Ecologische Autoriteit en aanvullende gegevens die verkregen zijn vanuit het verbeterprogramma VHR monitoring (VVM) te betrekken.

» Nieuwe vastgestelde maatregelen meenemen en de verwachte effecten betrekken bij de conclusies. Via een tweejaarlijkse APK worden de NDA's frequent bijgewerkt met nieuw vastgestelde maatregelen en de verwachte effecten daarvan.

In de handreiking NDA's voor de eerste cyclus waren veel knelpunten geïdentificeerd. Worden deze opgelost in de nieuwe handreiking voor de vervolgcycli?

» Voorafgaand aan het opstellen van de eerste cyclus NDA's was duidelijk dat niet alle benodigde gegevens compleet zouden zijn.

» In de handreiking voor de eerste cyclus is dan ook benoemd tegen welke mogelijke knelpunten opstellers van de NDA aan zouden kunnen lopen en hoe ze hier het beste mee om zouden kunnen gaan en/of waar het oplossen van het betreffende knelpunt belegd werd.

» De 'knelpunten' die in de handreiking genoemd worden, betreffen dan ook voor een deel monitoringsgegevens die beperkt voorhanden zijn. De VVM brengt daar nu verbetering in aan.

» Daarnaast betreffen het voor een deel ook zaken die niet per se oplosbaar zijn, maar zijn onvermijdelijke 'ingewikkeldheden' waar je tegenaan loopt bij het opstellen van een NDA. Denk bijvoorbeeld aan het feit dat de synthese en conclusies niet sterker kunnen zijn dan de onderliggende data.

» Voor een deel zullen de benoemde 'knelpunten' inmiddels zijn opgelost, maar ook de nieuwe handreiking zal weer tips en tricks geven voor de omgang met lastige kwesties waar je bij het opstellen van een NDA tegenaan zou kunnen lopen.

Hoe worden stikstofgegevens meegenomen in de NDA's?

» De best beschikbare gegevens worden benut in de NDA's, dat geldt dus ook voor gegevens over stikstof.

» Dit zijn zowel gegevens uit het veld (bijvoorbeeld vegetatiekartering, bodemmetingen etc.) als modelgegevens.

» Om vooruit te kunnen kijken naar verwachte effecten van vastgestelde (stikstof)bronmaatregelen, is het gebruik van modellen noodzakelijk. Zonder modelgebruik zouden de conclusies in de NDA's vrijwel altijd negatiever uitpakken omdat vooruit kijken dan niet mogelijk is en dus het (in de toekomst) te verwachten effect van vastgestelde maatregelen niet kan worden meegenomen.

» ·Een overschrijding van de KDW van een habitat betekent niet per definitie een negatief oordeel in de NDA. In de eerste cyclus NDA's is het regelmatig voorgekomen dat er ondanks een KDW overschrijding een positieve conclusie werd getrokken.

Hoe wordt beheer meegenomen in de NDA's?

» In de NDA's wordt beschreven welke maatregelen zijn vastgesteld en reeds in uitvoering zijn en in welke richting aanvullende herstelmaatregelen nodig zijn, om tot doelbereik te komen.

» Hierbij kan ook beheer aan de orde zijn. Naast regulier beheer, wat structureel nodig kan zijn om een habitat te behouden, kan ook intensivering van het beheer aan de orde zijn om bijvoorbeeld de negatieve effecten van omgevingscondities die niet op orde zijn weg te nemen.

» In de NDA worden de (verwachte) effecten van beheermaatregelen beschreven en betrokken bij de

conclusies. Ook kunnen uit de NDA aanbevelingen volgen voor aanpassingen van het beheer of juist voortzetten van het huidige beheer.

Op welke wijze worden de conclusies in de NDA's getrokken?

» Bij de beoordeling wordt de methodiek van het beoordelen van de staat van instandhouding gevolgd zoals die volgt uit de Habitatrichtlijn.
» De Habitatrichtlijn gaat uit van de beoordeling van verschillende aspecten (voor soorten verspreidingsgebied, populatie, leefgebied en toekomstperspectief en voor habitattypen omvang, vegetatie, abiotiek, typische soorten overige kenmerken van structuur en functie).
» Voor de staat van instandhouding kan per aspect het oordeel uitkomen op gunstig, matig ongunstig, zeer ongunstig of onbekend. Het meest sombere oordeel van een aspect vormt het eindoordeel.
» Doordat in de NDA een conclusie/oordeel per habitattype of soort wordt gegeven (en dus niet één conclusie/oordeel voor het hele gebied) is van een 'one out all out' principe geen sprake.

Hoe kan het dat de NDA's een ander beeld laten zien dan andere rapportages?

» Omdat de NDA een analyse op gebiedsniveau betreft, kan het beeld dat hieruit naar voren komt afwijken van beoordelingen van de staat van de natuur op landelijk niveau (zoals bijvoorbeeld de art. 12 en 17 rapportages, of de urgentielijsten van Bobbink).
» De standaard data formulieren (SDF's) zijn wel op gebiedsniveau, maar SDF's hebben een heel ander karakter dan de NDA's omdat deze vooral bedoeld zijn om het relatieve belang van soorten en habitattypen in een gebied te beschrijven. Dat is dus iets anders dan een beschrijving van de staat van de natuur in een gebied. De inhoud van een SDF en een NDA zijn daarom ook niet goed vergelijkbaar.

Kan uit de NDA worden opgemaakt welke drukfactoren bepalend zijn voor de waargenomen staat van de natuur?

» Een belangrijk aspect van de NDA is dat deze niet alleen meetgegevens opsomt, maar ook verklaart waarom in een gebied bepaalde drukfactoren worden aangetroffen. Hiermee geeft een NDA dus inzicht in achterliggende oorzaken.
» Daarom is de landschapsecologische systeemanalyse (LESA) een belangrijk onderdeel van de NDA.
» De LESA maakt inzichtelijk hoe het landschapsecologische systeem werkt, waar het betreffende Natura 2000-gebied onderdeel van is.
» Daarmee kan ook duidelijk worden gemaakt welke drukfactoren relevant zijn en verklaard worden wat de achterliggende oorzaken zijn van de staat van de natuur zoals deze is waargenomen.
» Op basis hiervan wordt in beeld gebracht wat mogelijke oplossingen kunnen zijn voor geïdentificeerde drukfactoren en waarom sommige drukfactoren mogelijk urgenter zijn om op te lossen dan andere.

Hoe kan uit de NDA blijken of er sprake is van verslechtering?

» Om te kunnen bepalen of verslechtering wordt voorkomen of al geconstateerd is, moet de NDA aangeven wat op het moment van aanwijzing van het Natura 2000-gebied de staat van de natuur was (referentiesituatie) en wat de huidige staat is.
» De Ecologische Autoriteit heeft geadviseerd om, indien de informatie over de referentiesituatie niet volledig aanwezig is, in de NDA deze situatie onderbouwd te reconstrueren[1]. Daartoe moet een (onderbouwde) inschatting worden opgenomen van de toen aanwezige grootte en kwaliteit van habitattypen en leefgebieden. Hiervoor dienen historische bronnen gebruikt te worden en bijvoorbeeld kennis van (voormalige) gebiedsbeheerders, goed gedocumenteerde soortwaarnemingen voor typische soorten of een bestaande vegetatiekartering uit een nabijgelegen jaar (zonder schattingen, maar op basis van daadwerkelijk gekarteerde arealen).
» Trends in het natuurgebied, zowel op het gebied van de ontwikkeling van planten en dieren, maar ook abiotische trends, kunnen eveneens aangeven of er verslechtering plaatsvindt.

1 Zie Doen wat moet én kan, Ecologische Autoriteit, januari 2024.

Welke soorten en doelen beoordeel je in een NDA?

» De doelen in het aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied zijn het uitgangspunt voor een NDA.

» De NDA vormt het inhoudelijk deel van de evaluatie van een Natura 2000 beheerplan en moet daarom wettelijk gezien informatie bevatten over de doelen zoals die in het aanwijzingsbesluit Natura 2000 zijn vastgelegd.

» Hiermee ontstaat ook een duidelijke scheiding met het beleidskader doelwijziging en de momenteel lopende 'herijking Natura 2000-gebieden'. In die trajecten wordt voor niet haalbaar geachte doelen gekeken of die in andere gebieden geplaatst kunnen worden of dat over deze doelen gesprek met de Europese Commissie mogelijk is.